

Molnár Péterné

„Ez a város születésem helye”

A Petőfi-szüelőhelyvita

„Jövő királya, fönséges, csodás, / Örök magyar erő: *Petőfi Sándor!*”
(Juhász Gyula: *Petőfi szellemének*)

1967 óta élek Kunszentmiklóson, itt tanítottam 37 éven át magyar–oroszc szakos tanárként. 2010-ben felkérést kaptam a Magyar Irodalomtörténeti Társaság akkori elnökétől, dr. Sipos Lajos emeritus professzortól, hogy dolgozzam ki a Petőfi-szüelősihely melletti érveket Kiskőrös, Kiskunfélegyháza és Szabadszállás vonatkozásában.

2013-ban megjelent „... a róna, hol születtem” – *A Petőfi-szüelőhelyvita* című könyvem, amelyet a Helikon Kiadó adott ki. 2016 júliusában előadásvázlatot készítem a 2016. augusztus 16–17-én tartott Magyarok Világszövetsége IX. Világkongresszusa részét képező Petőfi-konferenciára. Az asztalon előttem feküdt *A kis-kúnokhoz szóló proklamáció*. A kiinduló gondolatot a proklamáció adta, amelyben Petőfi Sándor megmondta, hol született, „*ez a szüelőföldem*”, „*itt születtem*” – állítja, amelyet eddig az irodalomtörténet nem vizsgálta a szabadszállási összefüggések vonatkozásában.

Bemutatom Kiskőrös történelmét és az 1718-as betelepítést. Ezt követően a történelmi Kiskunság ismérvei következnek.

Kutatásom tárgyát képezték Petőfi levelei és az akkori újságokban megjelent cikkei, amelyek a szabadszállási követválasztással foglalkoztak 1848. május 25-étől július közepéig.

Ma a hivatalos álláspont Petőfi születési helyét és idejét illetően: Kiskőrös, 1823. január elseje. Az erre a tényre vonatkozó lexikon-, enciklopédia-, könyv- és újságbeírásokat gyűjtve (70) – amelyek az elmúlt 195 évben íródtak – megállapítható, hogy számtalan variációt tartalmaznak. Előfordul, hogy Petőfi-életrajzban sem születési helységnév, sem időpont nem szerepel, vagy az író csak az egyiket jelöli meg. Szüelősi helyként említődik: *a Nagyalföld közepén a Mátra hegység alatt, Szabadszállás, Kis-Kunság, a Kis-Kunság egyik városa, Félegyháza vagy Kiskunfélegyháza, Kiskőrös és Nagykunság is.*

A születés dátumának még gazdagabb tárháza fordul elő:

„1822. december”, „...újév előtt szüelőhetett néhány nappal”, „...ha a költő nem január 1-én, hanem előtte legalább egy vagy két nappal látta meg a napvilágot.”, „1822. december 31-én”, „1822. esztendő szüelőster éjszakáján, a toronyóra éjfél

ütött és új esztendőre virradt”, „1822. év, dec. 31-én néhány perccel éjfél után”, „... kevéssel azután... a toronyőr elkiáltotta az éjfelet”, „1822-ről 1823-ra virradó éjjel” vagy „1823. jan. 1-én néhány perccel éjfél után”, „... szilveszter éj hajnali óráiban... világot látott”, „1822. december 31-én vagy 1823. január 1-én”, „1823. jan. 1.” „Jan. 1-jén” vagy „1823. esztendő első napján” vagy „1823. január 1-én, szerdai napon”, „1823”, „Petőfi születésének idejét pontosan nem tudhatjuk.” A gyűjtésből látható a bizonytalanság. Az akkori Kiskunság 8 várost foglalt magába 34 puszttal együtt. A Kiskunság orientálja a születési helyet, ugyanis Kiskőrös nem, de Szabadszállás a Kiskunságban található.

Az 1822 decemberétől az 1823-as év január elseje napjáig lévő idő intervallumban többféle időpont fogalmazódik meg születési időpontként, amely adódik a különböző év, hónap, nap és óra megjelöléséből. A fentiekből érzékelhető, hogy nem pontos az elfogadott születési hely és születési időpont.

Inspirált Mezősi Károly *Az évszázados per* című könyvében megfogalmazott gondolata: „Reméljük, hogy a Magyar Tudományos Akadémia az új, kritikai Petőfi-életrajz megírásának feladatát is elvégzi, s ebben a költő szülőhelyének megálapítására vonatkozólag is új tudományos állásfoglalás történik majd, olyan értelemben, hogy ebben a kérdésben maga Petőfi a leghitelesebb.”¹

2008. június 2-án jelent meg Kerényi Ferenc *Petőfi Sándor élete és költészete* kritikai életrajza, amelyről Beke József írt recenziót *Monumentális élet és életrajz* címmel. A recenzióban a szerző – Kerényit idézve – további tennivalókat jelöl meg a hely- és az irodalomtörténeti kutatók számára, amelyek engem is inspiráltak: „... hogy az eltelt idő [...] módot ad a szinte folyamatos, aprólékos hely- és irodalomtörténeti kutatásra, és a látszólag kis mozzanatok előkerülésével egyre többet tár fel a múltból.”²

... Könyvből kiderül, hogy egyrészt bőven vannak még fehér foltok, másrészt az újabb kutatási eredményeket időnként érdemes megrostálva összerendezni, beilleszteni a régebbiek mellé, mert csak így alakulhat ki a lehető legnagyobb teljesség.”³

Az általam tanulmányozott könyvek, lexikonok Petőfi-életrajzaiban különböző bejegyzések szerepelnek, különösen a születési helyre vonatkozóan, de az időpontot érintően is. A fontosabbakat kiemelem:

„... Megszületett – ez az egyetlen, ami vitathatatlan. De pontosan mikor? És főleg hol? Igaz, fény derült a kiskőrösi keresztelési anyakönyv 1823. január elsejei bejegy-

¹ Mezősi Károly: *Az évszázados per* (1854). Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája, 1998, 183. o.

² Beke József: *Monumentális élet és életrajz*. (Kerényi Ferenc: *Petőfi Sándor élete és költészete*, *Kritikai életrajz*), 2008, 93.

³ I. m. 94. o.

zésére, de hol van az megírva, hogy ott is született az ember, ahol megkeresztelték” – írja Fekete Sándor a *Petőfi életrajzi adatai* I. részében. Az *Így élt a szabadságharc költője* írja művében vitathatatlan adatnak a keresztelési adatot. Megemlíti azonban, hogy nem lehet kizárni a szabadszállási és a félegyházi születést sem, valamint a születés lehetséges idejét is egy-két nappal előbbre teszi.

Dr. Földessy Gyula Petőfiről szóló írásában sem a szülőhely, sem az időpont nem olvasható.

... A *Vasárnapi Újság* 1856. március 2-án megjelent számában azt olvashatjuk, hogy Petőfi a Kiskunság egyik városában született szegény szülőktől. Sem a város neve, sem az időpont nincs leírva.

Az 1848. június elején *A kis-kunokhoz* proklamációban maga Petőfi mondja meg egyes szám első személyben, hogy a szülőföldje a szép Kiskunság: „a szülőföldem ajtaján kopogtatok, Kiskunságban”, „szülőföldemet meglátogatni”, „ez a szép Kiskunság az én szülőföldem”, „Lejöttem szülőföldemre, a Kis-Kunságba”. Konkrétan városnevet és időpontot nem említ. A *Kiskunság* című versében születése földjének a szép Kiskunságot tartja.

1872-ben a *Hon* lap Petőfi és ellenségei cikkében arról ír a szerző, hogy Petőfi „... saját szülőföldjén, Szabadszálláson megbukott.”

Zilahy Károly 1864-ben írt *Petőfi Sándor életrajza*, 1. oldalán olvasható: „*Petőfi Sándor született az 1823-ik év január hó 1-ére virradó éjjel Kis-Kőrösön Pestvármegyében.*”

A 4. oldalon: „A születés helye fölött irodalmunkban egyideig kétség uralkodott; egy része Szabadszállást, a más Félegyházát tartotta. [...] Csak 1857-ben tűnt ki a családi tényállás, midőn Sárkány János jelenlegi kis-kőrösi ev. lelkész, az azonévi *Vasárnapi Újság* januári számában az ottani ev. községi anyakönyv eredeti szövegének közlése által kétségbevonhatatlanul kideríté a születéshelyül följegyzett helyét és idejét.” (keresztelési hely)

A 9. oldalon: „A selmeci lyceumba 1838. aug. 31-én íratta be magát. a szónoklat-költészeti osztályba. Születés helyéül itt Kis-Kőrös van bejegyezve, ellenben az ottani magyar önképző társulat jegyzőkönyvébe saját kezűleg Szabadszállást írta születése helyéül, s tanulóársai előtt is mindig kiskunságinak mondta magát. Kora, ugyanazon iskolai anyakönyvben 17 évre van téve, noha, mint tudjuk, pár évvel fiatalabb volt.”

Az *Üstökös* című lapban Jókai Mór *Petőfi és ellenségei* cikkében 1897. augusztus 3-án olvasható: „*megbukott a saját szülőtte városában, Szabadszálláson...*”. Jókai Mór 1912-ben kiadott *Az életem regénye* című munkájában írta: „... következett az, hogy Petőfi megbukott a követválasztásoknál, szülővárosában, Szabadszálláson...”, de megjelent az állítás Jókai Mór 1993-ban kiadott *Írói arcképek – Petőfi és ellenségei* cikkében is.

Az 1994-ben Tóth Sándor által kutatott könyvben a szájhagyományok szerint: „... 1822. decemberében, a szájhagyományok szerint is itt (Szzállás) született Petrovicsék első gyermeke: Sándor.”

Molnár Péterné „... a róna, hol születtem című könyvében a: „Kiskunságban született nagy valószínűséggel. Saját vallomása szerint feltétlenül (Szabadszálláson).”

A 2000-ben kiadott *Magyar Kódex 4. Magyarország művelődéstörténete* kötetében csak Petőfi születési évszáma említettik meg.

A SULINET *Petőfi élete és költészete* szerint: „Petőfi Sándor (1823–1849) Kiskőrösön született ugyan, de egy év múlva a családjával Kiskunfélegyházára költözött, később ezt a várost tartotta szülővárosának.” Hiányzik a hónap és a nap megjelölés.

Az alábbi művekben csak a születési hely kapott megjelölést, az időpont nem.

A *Szülőföldemen* versben: Félegyháza. Ferenczi Zoltán Petőfi életrajzában írja: „Petőfi Sándor Félegyházáról, szülőföldjéről visszautaztában.”

Az 1860. jan. 1-jén megjelenő *Vasárnapi Újságban* Kiskőrös (Pest-Solt megye) Petőfi születési helye, időpont nincs. Selmecen Kiskőrös a születési hely, időpont nincs, a *Huszedik Század* online történelmi folyóirat szintén Kiskőröst ír.

Idézzük fel Kiskőrös történelmét a kutatás megértéséhez!

Kiskőröst és környékét 1691-ben a török ellen vitézül harcoló Wattay család kapta adománybirtokul. A család 1697-ban vette birtokba a negyvenötezer holdas, jórészt pusztaságból álló területet. A török hódítás idején elpusztított és szinte lakatlanná vált Kiskőrösre a család telepítette be a felvidéki evangélikusokat. Az adománylevelén Kiskőröst erdőként jelölik, ugyanis a Duna–Tisza közti hátság nyugati peremén elhelyezkedő alacsonyan fekvő vizenyős helyeken hatalmas kőrishaerdők sűrűsödtek. Ezek tisztásain legeltette állatait a török kiűzése után visszaszivárgott gyér lakosság. Wattay János alatt jött létre Kiskőrös. A kapott földterületet meg kellett művelni, amelyhez munkáskézre volt szükség, ezért telepített le evangélikusokat Kiskőrösön 1717 és 1719 között a Felvidékről. Az evangélikus vallású Wattay család a „*cuius regio, eius religio*” elv alapján (amilyen vallású a földbirtokos, olyan vallásúak a jobbágjai) evangélikusokat telepített a területre.⁴

⁴ Dr. Araczkai László – dr. Ádám Sándor – Besenczi János – Dénes Pál – dr. Gyarmati Károly – Holló János – Kiss Béla – dr. Meskó Sándor – dr. Petrás József – Tóth László – V. Székely György: *Kiskőrös helytörténeti monográfiája*. Kiskőrös Városi tanács V. B., Kiskőrös, 1989., 98. o

A Wattay birtokosok 1810-ben állítottak fel magyar iskolát.⁵ Sárkány Sámuel magyar tanító minden harmadik vasárnap magyar nyelvű istentiszteletet tartott. A kevés számú magyar őslakosság átvette a beszédben a „tót” beszélt nyelvet. Ennek alapján Kiskőröst csaknem száz esztendőn keresztül tót településnek tartották. Később érzelmeiben kezdett magyarrá válni, de a beszélt nyelve egészen az 1910-es 1920-as évekig a szlovák volt

A kunok történelmének bemutatása

1239-ben Kuthen király (Kötöny) 40 000 családdal beköltözött Magyarországra.⁶ IV. Béla a tatárjárás veszélye miatt fogadta be a kunokat azzal az ígérettel, hogy előkelőik felveszik a kereszténységet. Átmenetileg a Duna–Tisza közén, a Körös–Tisza–Maros táján telepítette le őket.

A kunok célja: kompromisszumokkal való beilleszkedés egy viszonylagos európai társadalomba. A kunok és a magyarok között 1279. augusztus 10-én szerződés kötés (keresztvári kiváltságlevél)⁷ történik, mely szerint a kunok vállalják, hogy áttérnek a katolikus hitre, letelepednek és állandó házakban élnek. Vállalják, hogy a IV. Béla által kijelölt helyen telepednek le. Tartózkodnak az erőszakosságtól.

(Ebben a szerződésben a törvény erejével szabályozták a kunok autonómiáját, belső ügyekben önrendelkezési jogot kaptak, ami megszakításokkal 1876-ig érvényben maradt.)

A kunok folyamatosan küzdöttek a jobbágyosítás ellen. Mária Terézia hozzájárult, hogy a jászkunok megválthassák magukat. 1745. május 6. a redemptió, a megváltás napja (Jászkun autonómia), amely példa nélkül áll a magyar történelemben. A kunok kollektív nemességet kaptak, földtulajdonuk lehetővé tette, de egyénenként nem jelentett nemességet. A kunoknak 500 000 forint zálogösszeget, 73 900 forint járulékot, 1000 lovas katona felszerelését, nádori fizetést, tisztségviselők járandóságát kellett megfizetni. Cserébe visszakapták szabadságjogaikat és korábbi kiváltságaikat. A fenti összeget arányosan vetették ki a helységekre. A váltságösszeg a helységekben 25 forint volt. Aki ezt az összeget kifizette, redemptus, azaz kiváltságos lett.

Az 1876-os 33. törvénycikk alapján az egykori Hármas–Kerület megszűnt, egyes részeit különféle vármegyék kebelezték be. A Kiskunság Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegyébe került Kiskundorozsma kivételével, amelyet Csongrád megyének adtak.

⁵ I. m. 252. o.

⁶ Tálasi István: *Kiskunság*, Gondolat, Budapest, 1977. 9. o.

⁷ Bánkiné Molnár Erzsébet: *A kunok Magyarországon*. Kiskunfélegyháza, 2008, Print 2000 Nyomda Kft., Kecskemét, 20. o.

A történelmi Kiskunságba 1876-os megszűnésekor nyolc mezőváros tartozott: Fülöpszállás, Kiskundorozsma, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Kiskunlacháza, Kunszentmiklós, Szabadszállás.

Az első népképviselési választásról

Az 1848. évi V. törvénycikk 5. § 102. sora rendelkezik arról, hogy a Jász-Kún Kerület 4 követ küldésére jogosult. Emellett Jászberény, (Kiskun)Félegyháza, (Kiskun)Halas külön küldött 1-1 követet, így összesen 7 képviselőt állíthat. (A Jász-Kún kerület 4 követi helyéből 1 illette a Kiskunságot. A Kiskunság 8 települése: (Kiskun)Félegyháza, (Kiskun)Halas, Kunszentmiklós, Szabadszállás, Fülöpszállás, Kiskunlacháza, (Kiskun)Majsa, (Kiskun)Dorozsma összesen 3 követet választhatott. (Kiskun)Félegyháza 1, (Kiskun)Halas 1, Szabadszállás, Kunszentmiklós, Fülöpszállás, Kiskunlacháza, (Kiskun)Majsa, (Kiskun)Dorozsma 1.

Petőfi a korabeli sajtóban megjelent levelei, újságcikkei 1848. május 25-étől július közepéig

Bankós Károlyhoz, Pest, május 25. 1848.

Barátom Károly!

Szándékom követté lenni a küszöbön álló országgyűlésen, ha elválasztatom. Fordulhatnék többfelé, de egyenesen és csak szülőföldem ajtaján kopogtatok, Kis-Kunságban. Leszsz olyan szíves, ugy-e barátom, hogy azonnal megírod, hol fog Kunszent-Miklós választani, helyben-e vagy máshol? remélem, ti megfogtok választani, s ha megválasztotok, úgy hiszem, nem vallotok szégyent velem. Isten látja lelkemet, nem dicsvágyból vagy önérdekből ohajtom a követséget, hanem egyedül azért, hogy a hazának szolgálhassak, amennyire tőlem telik. Nem kétlem, elég okos ember lesz az országgyűlésen; de lesznek-e lelkesedettek és lelkesíteni tudók is, az kérdés; pedig most leginkább ilyenek kellene... fanatikus lelkesedés kell, hogy világítson a nemzet előtt, mint világított Mózsés bujdosó népe előtt a tűzoszlop a pusztában. Ismételve kérlek, válaszolj tüstént, mert az idő sürgetős. Lakásom: Dohány utca, 373 szám. Valamennyi jó emberemet üdvözelve s téged ölelve, vagyok

*őszinte barátod
Petőfi Sándor*

Petőfi pontosan tudta a születési helyét, és meg is mondta, mert ebben a körzetben jelentkezett követnek. Ha Kiskőrös vagy Félegyháza lett volna a születéshelye,

akkor abban a választási körzetben indult volna, mert egyértelmű szándéka volt a szülőföldjén követné lenni.

A szülőföldjén nem érthetett mást, csak Szabadszállást, mert Félegyháza is a Kiskunságban van, de az a település egymagában adott egy követet a lélekszáma miatt. Követjelöltjük és megválasztott követük Boczonádi Szabó Sándor volt. A szülőföldjén csak Szabadszállást érthette, mert a szülei ott laktak 1818. szeptember 15-étől, az aszói esküvőt követően 1841 tavaszáig.

Kunszentmiklós nem lehetett a születéshelye, mert nincs arra utaló adat. 10 alkalommal járt a városban, és Petrovics Sándor neve alatt 1842. november elsejétől 1845. november elsejéig bérelte az apja a Marha és Juh Széket. Itt osztotta ki először *A kis-kúnokhoz* szóló proklamációt a választói között. Kiskunlacháza sem a születési helye. Petőfi Sándor a településen gyakorta átutazott, Pestről haza- vagy visszautaztában, amikor meglátogatta a szüleit Dunavecsén vagy Szalkszentmártonban.

Fülöpszállásra a követválasztás napjaiban sem jutott el. Apja bérelte itt a mézsárszéket és a kocsmákat 1833-tól 1836-ig,⁸ valamint a Morgó vendéglőt.⁹

Kiskőrösről nem lehet szó, mert nem tartozott a Kiskunsághoz. Kiskőrös Pest-Pilis-Solt megye, annak dunapataji kerülete volt, ahol Szeles Lajos volt a követjelölt és a megválasztott követ.¹⁰

... *A kis-kúnokhoz*

Polgártársaim és hazámfiak! Hazámfiak nemcsak mint magyarok, hanem úgy is, mint kúnok, mert Kis-Kunságban születtem.

... azóta csak nagyon ritkán juthattam ahhoz az örömhöz, hogy szülőföldemet meglátogathassam.”, mert ez a föld, melyen ti laktok, ez a szép Kis-Kunság, az én szülőföldem, s bármily közel áll az ember szívéhez az egész haza, még közelebb áll az a hely a hazában, ahol született. Ma a fenti, egyetlen példány megtalálható a kunszentmiklósi Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola régi folyóirat-gyűjteményében.

Petőfi a *Nyilatkozat a szabadszállási választás ügyében*, Kun-Szent-Miklós, jún. 15-i dátummal a *Pesti Hírlapban* megjelent cikkében maga hivatkozik a proklamációra: „Lejöttem szülőföldemre, Kis-Kunságba, proklamációt osztottam szét

⁸ Mezősi Károly: *Közelebb Petőfihez*. Szépirodalmi könyvkiadó, Budapest, 1972, 139. o.

⁹ I. m. 145. o.

¹⁰ Szeles Lajos Szeles Sámuel dunamelléki református-helvét egyházkerület esperesének egyik fia. A június folyamán megtartott első népképviselői országgyűlési választásokon a dunapataji választókerületben Szeles Lajos apostagi birtokos táblabíróvá választották képviselőnek. www.kalocsa.hu

a nép között, azt az egész kerület választóinak nem-kaputos része lelkesedéssel fogadta, s egyhangon azt beszélték, hogy engem választanak követnek.”

Bankós Károly levele Petőfi követjelöltségéről a következő szerkesztői jegyzettel: „*Miután a kunszentmiklósi választásról eddig csak Petőfi Sándor cikkét közöltük: közöljük a fentírt cikket is, mellynek írója nincs e tárgyban személyesen érdekelve.*”

Maga a levél így szól: „– *Kunszentmiklós. Petőfi Sándor e napokban proklamációt osztatott el közöttünk, kiskunok között, mellyben valódi nemzeties jellemnél fogva, minden himezés hámozás nélkül őszintén kimondja, hogy ha kedvünk van őt megválasztani követnek, biz ő elfogadja.*” A proklamációról Zilahy Károly (Zilahy Kiss Károly)¹¹ *Petőfi életrajza* (első) 1864-ben megjelenő könyvében lábjegyzetben, *) jellel jelölve a 113. oldalon az alábbi fűzi hozzá: „*E proklamációnak saját személyére vonatkozóan kijelenti Petőfi, hogy ha képviselőül megválasztják, elfogadja; ha méltóbb embert kapnak nálánál, örömmel visszavonul.*”¹²

(A proklamáció teljes szövege az első Petőfi-életrajzban nem található meg. – A szerk.)

A proklamációra történik hivatkozás, de a rölpap eredeti példánya csak 1881-ben tűnik fel Sepsiszentgyörgyön a *Nemere* politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági lapban.¹³ (A proklamáció nem szerepelhetett az 1857-es, 1864-es, 1867-es, 1872-es szülőhelyvitában, ám az 1922-es és 1954-es vitában már szerepelhetett volna. – A szerk.) A proklamáció választási beszéd, a 3. kiskunsági választási kerület népét szólítja meg. Azt tudjuk, hogy Petőfi Kunszentmiklóson kiosztotta. Fülöpszálláson, Lacházán csak néhányan olvashatták, mert ott Petőfi nem járt. Még kevésbé olvashatták Majsán és Dorozsmán, mert onnan el sem jöttek választani. Petőfi az első választási körútján járhatott ott, a másodikon már nem. Az első körútján való ott járta is esetleges, így bizonytalan a proklamációhoz való hozzájutás is.

Kevés a valószínűsége, hogy akik kaptak belőle, az aktualitása után megőrizték volna. Kevés példányszám készült, a választás után pedig eldobták. Sokan el sem tudták olvasni az iskolázatlanságuk miatt. Az is előfordulhat, hogy a megtorlás évei kidobták az emberekkel azokat az iratokat; azt is, ami a forradalomra emlékeztetett és megtorlást válthatott ki.

Lestár Ambrus seborvos azonban Kunszentmiklóson megőrizte, mert tisztelte

¹¹ Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái. Zilahy Kiss Károly.* mek.oszk.hu/03600/03630/html/z/z/31201.htm

¹² Zilahy Károly: *Petőfi életrajza.* Pest, 1864, 113. o.

¹³ A lap 1871-ben indul Brassóban, 1874-től jelenik meg Sepsiszentgyörgyön és 1884-ben szűnik meg.

a '48-as eszméket. Lestár Ambrustól kapta meg Benke István a röplapot, mondta el a proklamációhoz írt kísérő szövegben.

A jegyzetek, a választás, a történelem és az irodalomtudomány összefüggései

A szabadszállási választás dokumentumaihoz fűzött jegyzetek tanúsága szerint a dokumentumokat csak az országos helyzet és politika szempontjából vizsgálták. A jegyzet készítőjét (sajnos nem tudjuk a nevét – *a szerk.*) nem érdekelte az összefüggések megkeresése: a követválasztáshoz kapcsolódó, a benne foglalt szabadszállási események, helyzetek, személyek, állítások. Mindent figyelmen kívül hagyott a hivatalos irodalomtudomány, csak az általa elfogadott tényeket közölte – esetenként pontatlanul.

Petőfinek magyarként és kunként „*polgártársai és atyámfiai*” csak a kiskunok, (a szabadszállásiak) lehettek, mert saját bevallása szerint kiskunsági (szabadszállási?) születésű. Pontosítja ezt azzal, hogy „*az alacsony, köpcös mézárosra*”, az apjára emlékezteti őket, aki csak Szabadszálláson volt ismerős, mert ott bérelte a Vásáros Boltot, a Nagyvendéglőt, a Csintovai csárdát. A többi településhez nem tartozott. A más településeken lévő bérleményekben nem Petőfi apja, hanem székálló legények dolgoztak, így a félegyházi bérleményben is, mert árendálta. Kiskőrösön is csak bérelte a mézárszéket 1822. január 1-jétől 3 évre, 1824. december 31-ig, székálló legénye Mihályik György volt. Kiskunfélegyházán szintén volt bérlete. A két mézárszéket két „Árendális Cursus” alatt bérelte 1824. november 1-jétől, 1827. október 31-ig, és 1827. november 1-jétől 1830. október 31-ig,¹⁴ ahol 1825-ben Hábel József, 1826-ban pedig Nagy Ferenc dolgozott.¹⁵

Kunszentmiklóson 1842 novembere és 1845 novembere között volt bérlete Petrovics Sándor neve alatt, a székálló legény István öccse volt.¹⁶

Szabadszálláshoz tartozott „védjegyként” az apja, „*itt lakott, minden becsületes ember szerette*” – írja Petőfi. Fülöpszálláson szintén bérelte a mézárszéket és a kocsmákat, a Morgó vendéglőt 1833-tól 1836-ig, Majsán, Dorozsmán nem volt bérleménye.

A proklamációban Petőfi megemlíti, hogy apja árendálta a „félegyházi, szabadszállási, szentmiklósi” mézárszékeket, de a kiskőrösit meg sem említette, vagy nem tartotta fontosnak, vagy a korteskedéshez nem tartozónak.

¹⁴ Mezősi Károly: *Közelebb Petőfihez*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 66. o.

¹⁵ I. m. 79. o.

¹⁶ Molnár Péterné: *Városunk „fényességei”*. Press+Print Lapkiadó és Nyomdaipari Kft., Kiskunlacháza, 1997, 34. o.

Ismételten „atyámfiainak” szólítja őket, és elmondja: „*mert ez a föld, amelyen ti laktok, ez a szép Kiskunság az én szülőföldem... az a hely a hazában, ahol született*”: Szabadszállás. A 3. Kiskun kerületi országgyűlési követjelölésről volt szó. Ki kellett szélesíteni a megszólítottakat, nem csak a szabadszállásiak voltak a választói, nem csak őket kellett megszólítani, hanem minden embert a választási körzetben.

Nem szólíthatta meg egyedül a szabadszállásiakat, sem külön-külön településenként, annak nem lett volna ereje, és nem is lett volna helyes. Összevont megszólítást kellett alkalmaznia. Nagyobb erőt tulajdonított ennek a megszólításnak, továbbá a 3. kiskunsági képviselői hely is ezt indokolta. A Kiskunság érzelmileg jobban megfogott mindenkit, de mindvégig Szabadszállásról beszélt, elsősorban az apjáról és a szabadszállásiakhoz fűződő viszonyáról. Ne feledkezzünk el, kampányol: nyomós érveket kell mondania. Szluha kapitány emlegetése nem köthető Kisköröshöz. Verbói Szluha Imrét 1844. március 27-én választották meg a Jászkun kerület követének. Kiskörös nem tartozott Szluha kapitány fenntartósága alá, nem is hallhatták még a nevét sem.

A korabeli hírek

Márczius Tizenötödike, június 3.: A lap megírja, hogy Petőfi Sándor, Magyarország legnépszerűbb költője a közelgő követválasztásokon követjelöltként indul. Az újság által megszólíttatnak a települések, a Kiskunság 3. követi helyei, itt azonban nem Petőfi mondja, hanem az újságíró, hogy Szabadszállás a születési helye, „*ahol született, boldog gyermekkorát tölté.*” Petőfi is olvasta a cikket, és nem tiltakozott a születési hely miatt. Nem javította sem Kiskörösre, sem Kiskunfélegyházára. A lapot olvashatták Kiskunfélegyházán és Kiskörösön is, egyik település sem kért helyreigazítást a laptól. „*Petőfi a kiskunság eredeti, derék, becsületes, jószívű egyeslelkű: azonban büszke és lelkes népének akar követe lenni*” – írja a lapszerkesztő. *Életképek*, Június 11.

Petőfi Sándor, a 176 aláíró és még sokan mások nem ismerik el a követválasztást. A kérvényfoglalmazványa is igazolja, hogy Szabadszállásra értendő a születési hely, nem Kiskörösre.

Nyilatkozat a szabadszállási választók ügyében

Kun-Szent-Miklós, jún. 15.: Petőfi Kunszentmiklóson az 1848. június 15-én a szabadszállási választásról közölt nyilatkozatában leszögezi, hogy „*Lejöttem szülőföldemre, a Kis-kunságba...*” A költő maga állítja, tehát igaz. Sem ő, sem más nem cáfolja a kijelentést. Mindenki tudja, tudomásul veszi, hogy Szabad-

szállás a szülőföldje. Proklamációt osztott szét a nép között a választási körzetében, ahová sem Kiskőrös, sem Kiskunfélegyháza nem tartozott. Választói lelkesek voltak, így ő nyugodtan felment Pestre. Hiba volt a részéről, mert az ellenségei megrágalmazták. Néhány nap múlva visszajött, egy tanácsbeli megnyugtatta, hogy a szabadszállási nép, a fülöpszállásiai és a lacháziai a pártján vannak. Nyugodtan visszament Kunszentmiklóásra, ahová levél érkezett Szabadszállás bírától, amelyben tudomására hozzák, jó lenne, ha nem jelenne meg a jövő csütörtökön a választáson. A nyilatkozatban több dolog is bizonyítja a Szabadszálláshoz való kötődést: ismerte a szabadszállási bíró előéletét, aki fiatalkorában az apjától kért kölcsön negyven forintot. Tudta róla, hogy a saját apjától puskát, pisztolyt és lovat lopott, s elugrott pusztai betyárnak. Egy ideig betyárkodott. A bíró tudomásul vette a róla írottakat, nem tiltakozott. A főjegyző volt az egyetlen jó embere a kaputosok között Szabadszálláson. A választási körzetben Szabadszálláson kívül más településén nem volt rokona, csak barátja. Szabadszálláson kikiáltották követnek a pap fiát, Nagy Károlyt. Nem a népet hibáztatta, hanem a felbujtóit.

Nemzeti Újság, június 18. 17. sz.: Félegyházáról Pestre Kecskeméten át lehetett utazni. Dunavecse felé kevésbé volt járt az út. Nem üdvözölhették Petőfit annak a kerületnek a képviselőjeként, mert Dunavecse Pest-Pilis-Solt vármegyéhez tartozott. A Felső-Solti járás választókerületi központja volt, a képviselőjelöltjük nem Petőfi Sándor volt, hanem a dömsödi Hajós József.

Nemzetőr, június 25., 28. sz. melléklete 793. lapon: „*Petőfi Sándor a Kunságon, a szabadszállási kerületben lépett fel követül;...megbukatták.*”

Pesti Hírlap, június 27. 92. sz. 593. lapon: A szabadszállási bíró, aki 1848. június 15-én az alábbiakat állította a Petőfi redemptiójáról, rosszul tájékozott volt: „*hisz ez a Petőfi csak olyan sehonnai ember, redemptiója sincs neki, mégis követ akar lenni; hogy mi is történt vele tulajdonképen, én nem is tudom, hanem csak hogy itt agyon akarták verni.*” Petrovics István 1828. december 14-én tanyás földet, birtokot vesz 40 forintért, ezzel: „Lakosunk redemptus lakos lesz, aki Privilegiális Jussokat élvez, azaz Petrovics Istvánnak 40 forintot érő redemptus földje lett.¹⁷ Ahol írottak úgy mint Senator Csaplár János egyrésről, más részről pedig Petrovics István. Mindketten Szabadszállási Lakosok, ezen Levelünk által adjuk tudtokra akiknek illik. Hogy mi a mai alább írt napon magunk közt illy önként való csere.”

¹⁷ Molnár Péterné: „...a róna hol születtem”. Helikon, 2013, 75. o.

A szabadszállási néphez

Itt is a szabadszállási születéshelyet erősíti, ahogyan a választókerülete népét köszönti. „A derék szentmiklósiakat, fülöpszállásiakat és lacháziakat köszöntöm, titeket is köszöntlek, s arra kérem az istent, világosítson fel benneteket, hogy ezentúl ne tartsátok ellenségteknek azt, aki legbuzgóbb jóakarótok, legőszintébb barátotok.” (Titeket, vagyis a szabadszállásiakat.)

Június végén, 1848. Petőfi Sándor ¹⁸

Bacsó Jánoshoz

Saját bevallása szerint Fülöpszálláson nem kampányolt, mert pénze sem volt az utazáshoz, se ismerőst nem tudott ott. Bízik a megismételt választásban és a meglelt ismerősben.

Munkások újsága, július 2.: Táncsics elmondja, hogy távollétében kiszorították a lapból Petőfi írását a kiskunsági kerületi követválasztásáról. *Az elámított kiskunsági nép*, írja. Táncsics meggyőződése, hogy hamarosan bocsánatot kérnek.

Pesti Hírlap, július 5.: A lap közli Nagy Károly, „Petőfi kunszentmiklósi ellenfele” (helyesen: szabadszállási – odaválói volt) cikkét. Nagy Károly megerősíti a körzetét (ez volt Petőfi körzete) adó települések részvételi számaikat: Szabadszállásról és Fülöpszállásról 560 választó vett részt, Szent-Miklósról 160, Lacházáról 50 fő. Ez a felsorolás is kizárja a születési helyek sorából mind Kiskőröst, mind Kiskunfélegyházát. A böszöri csárda említése is a Szabadszálláshoz tartozást erősíti, ugyanis közel esik a városhoz, a „Kunpolgár itatása” szintén a szabadszállási születéshelyet igazolja. Pálfi a *Márczius Tizenötödikében* elutasította a cikket, „nagyon hosszúnak találta.” „*Tudjuk mi nagyon jól, Petőfinek van igaza*” – mondta.

Márczius Tizenötödike, július 7., 98. sz. 393. lap: Nagy Károly irománya a *Pesti Hírlap* hirdetései közé a szerkesztő tudta és akarata nélkül került. Pontosan megmondja a helyet és a szereplőket: „*Van a kis kunságban egy nagy falu, kinek neve Szabadszállás; ebben a Szabadszállásban van egy vaskalapos kálvinista esperes, mellynek neve Nagy Samu, az ő fiának, Nagy Karolnak ides apja.*” Semmi kétségünk nem lehet Petőfi születéshelyét illetően. Elítéli Nagy Károly „szennyos irományát.” Szabadszállás népe „pedig két példányban itató! papira nyomva.” A fenti újságnak és valamennyi lapnak a hasábjain Szabadszállás a frekventált település. A választási körzetből csak ezt a települést említik, amikor a választási körzetet értik, a többi települést nem, mert ennek a választási körzetnek ez volt a központ-

¹⁸ *Petőfi összes prózai művei és levelezése.*

ja. Fontos az is, hogy Kunságként. Minden sora Szabadszállásról szól, de Kunság összefoglaló néven.

(Megj.: először röplapként, 1848. júl. 7-én, majd még ugyanaz nap, ill. 9-én három hírlapban.)¹⁹

Nép Barátja, július 9., 8. szám, 83. lap: A cikkíró a választókerület nagyobb egységeként a Kiskunságot jelöli meg, s benne konkrétan Szabadszállást. A szabadszállási helyzet taglalása után a „fa-kardos... anyámasszony” kunok követéről ír.

Közlöny, július 10., 31. szám., 126. lap: Petőfi ügye a Nemzeti gyűlésen. A szabadszállási események kivizsgálására három személyt küldenek. Nem mind a hat településre, csak Szabadszállásra.

Nép barátja, július 30., 9. szám, 144. lap: Az újságíró tudta és megírta, hogy Petőfi „kunsági fi”. A „fi” raggal a hovatartozást jelöljük. Kunsági, tehát nem kiskőrösi, de nem is félegyházi.

1848. június 15-e előtt és utána is az egész ország, minden újság a *Kolozsvári Híradó*ig a szabadszállási választásoktól zengett, és attól, hogy Petőfit Szabadszálláson (szülővárosában) nem választották meg követnek. Petőfi nem javított, nem magyarázott. Tudta az igazságot. Fogadjuk el mi is, és tiszteljük Szabadszállásban a költő születés helyét.

¹⁹ *Petőfi Sándor összes prózai művei és levelezése*